

РОЗДІЛ 8

ФІНАНСОВИЙ МОНІТОРИНГ І АНАЛІЗ: СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТОК В УКРАЇНІ

УДК 336.22:657

Хохлов Денис Миколайович,
*начальник управління фінансового моніторингу
Департаменту забезпечення координаційно-моніторингової роботи
Міністерства фінансів України*

ВИКЛИКИ, ДОСЯГНЕННЯ, ПЛАНИ ТА АМБІЦІЇ ЩОДО ПОДАЛЬШОГО ЗМІЦНЕННЯ ПОЛІТИКИ У СФЕРІ ПВК/ФТ

Щодня ми стикаємося з новими викликами та погрозами в різних сферах економіки. У глобальному масштабі загострюються деструктивні процеси, терористичні прояви, йде відволікання колосальних ресурсів держави на боротьбу з пандемією. У цих умовах "антилегалізаційна" система не повинна знаходитися осторонь.

Коло завдань, що стоять перед учасниками "антилегалізаційної системи", постійно розширюється. Йде пошук нових, ефективних інструментів для боротьби з викликами та загрозами в сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення (далі – ПВК/ФТ). І сьогодні як ніколи важливо продовжувати цю роботу.

Підвищення доступності фінансових послуг супроводжується появою і нових схем. Використання злочинцями фіктивних компаній, фірм-одноденки та підставних осіб, поступово відтісняється більш складними тіньовими механізмами з використанням цифрових технологій.

На сьогодні система фінмоніторингу проходить іспит, тест на ефективність у особливих умовах. Дистанційна взаємодія з клієнтами, швидка модифікація схем потребує зміни підходів у роботі.

Період пандемії показав, що швидкість впровадження суб'єктами ризик-орієнтованого підходу, налаштування комплаєнс-процедур, оперативність реагування на нові ризики виступають у поточних умовах ключовим критерієм ефективності системи.

Для зниження ризиків потрібні комплексні заходи, але дуже важливо, щоб фінансові організації та інші суб'єкти первинного фінансового моніторингу (далі - СПФМ) також розуміли свою ключову роль в цих процесах.

Одне з важливих завдань для органів влади – поширення фінансових знань та розуміння про типові схеми відмивання грошей. Ми бачимо, що схеми з новими технологіями використовують фінансову безграмотність громадян. СПФМ важливо не тільки звернути увагу клієнта, а й попередити процес неусвідомленого залучення його у схеми.

Розвиток та удосконалення системи запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму

дає можливість захистити права та законні інтереси громадян суспільства й держави.

Мінфін, як орган який формує державну політику у цій сфері продовжує удосконалювати нормативну базу в сфері ПВК/ФТ.

Для реалізації положень Закону України від 06.12.2019 р. № 361-IX «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» Мінфіном забезпечено розробку 11 вже прийнятих на сьогодні постанов Уряду, а також розробку понад 30 проектів наказів Мінфіну, з яких 25 прийнято.

Водночас перед Мінфіном стоїть завдання по адаптації законодавства в сфері фінмоніторингу до міжнародних стандартів, зокрема, п'ятої директиви Європейського Парламенту і Ради 2018/843 [1], зокрема, в частині:

- посилення контролю за поданням достовірної інформації про кінцевого бенефіціарного власника до Єдиного державного реєстру юридичних та фізичних осіб;

- створення Єдиного реєстру рахунків фізичних і юридичних осіб та індивідуальних банківських сейфів (заборона на анонімні банківські сейфи));

- правового регулювання діяльності деяких представників визначених нефінансових установ та професій, зокрема, поширення правил фінмоніторингу на ринок торгівлі мистецтвом та антикваріатом, провайдерів електронних гаманців (CWP - Custodian Wallet Providers) і будь-які площадки обміну віртуальних валют (VCEP - Virtual Currency Exchange Platforms).

Крім того, забезпечення імплементації ризик-орієнтованого підходу суб'єктами державного фінансового моніторингу при здійсненні їх наглядової діяльності, відповідно до стандартів Групи з розробки фінансових заходів з відмивання грошей (FATF), ще один виклик для органів влади.

FATF наполегливо рекомендує країнам виявляти, оцінювати та аналізувати ризики у сфері ПВК/ФТ. Для комплексного розуміння ризиків наглядові органи повинні постійно проводити оцінки ризиків у секторах, серед окремих суб'єктів та/або їх груп.

Оцінка ризиків є складовою частиною, важливим етапом ризик-орієнтованого підходу. Вона дозволяє розробити ефективні заходи для запобігання виникненню та/або зменшення виявлених ризиків та їх наслідків.

Крім того, оцінка ризиків – це інструмент визначення пріоритетів діяльності у сфері ПВК/ФТ. Вона дозволяє зосередити максимальні ресурси за найбільш небезпечними напрямками, секторами та піднаглядними суб'єктами.

Спираючись на вищенаведене, можна зробити висновок про вчасність та доцільність розміщення Міністерством фінансів України на своєму вебсайті Керівництва FATF із застосування суб'єктами державного фінансового моніторингу ризикорієнтованого нагляду [2]. Реалізація положень зазначеного методичного посібника дозволить наглядовим органам задіяних в сфері фінансового моніторингу уникнути непродуктивних витрат ресурсів та зосередитися на найбільш ризикових місцях. Підхід, заснований на оцінці

ризик, дозволить зосередити наглядіві зусилля органів на виявленні та запобіганні фінансовим потокам, що підживлюють злочинність та тероризм.

Список використаних джерел:

1. Directive (EU) 2018/843 of the European Parliament and of the Council of 30 May 2018 amending Directive (EU) 2015/849 on the prevention of the use of the financial system for the purposes of money laundering or terrorist financing, and amending Directives 2009/138/EC and 2013/36/EU. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A32018L0843>

2. Керівництво з ризик-орієнтованого підходу для спеціально визначених суб'єктів первинного фінансового моніторингу. URL: https://mof.gov.ua/storage/files/%D0%9A%D0%B5%D1%80%D1%96%D0%B2%D0%BD%D0%B8%D1%86%D1%82%D0%B2%D0%BE_%D0%B7_%D1%80%D0%B8%D0%B7%D0%B8%D0%BA-%D0%BE%D1%80%D1%96%D1%94%D0%BD%D1%82%D0%BE%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D0%BE%D0%B3%D0%BE_%D0%BF%D1%96%D0%B4%D1%85%D0%BE%D0%B4%D1%83.pdf

УДК 657+336.02:351.863

Абесінова Олена Костянтинівна,
к.е.н., доцент кафедри податкового менеджменту
та фінансового моніторингу
ДВНЗ «Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана»,
м. Київ, Україна

ІНСТИТУЦІЙНО-ОРГАНІЗАЦІЙНА МОДЕЛЬ ФІНАНСОВОГО МОНІТОРИНГУ: ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД

Запобігання та протидія легалізації (відмивання) доходів, отриманих незаконним шляхом та фінансуванню тероризму - сфера для нашої країни порівняно нова, але важлива для безпеки національної економіки та її інвестиційної привабливості. Сьогодні наша держава перебуває на новому етапі розвитку, де запровадження ефективної системи боротьби з економічною злочинністю займає одне з чільних місць.

В цьому напрямку Україна вже зробила значні кроки. З 2020 року набрав чинності Закон № 361 «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення», який адаптував вітчизняне законодавство з питань протидії відмиванню злочинних доходів до норм четвертої Директиви ЄС 2015/849 та Регламенту ЄС 2015/847, стандартів Групи FATF [1]. У травні 2021 року Кабінет Міністрів України видав розпорядження щодо основних напрямів розвитку системи запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення в Україні на період до 2023 року, згідно з яким система запобігання